delta

REALKOMPETANSE

GIR TRYGGHET, MULIGHET TIL SELVUTVIKLING OG HØYERE LØNN

EN ARBEIDSTAKERORGANISASJON I YS

Forord

Samfunnets krav til høyere og mer spesialisert kompetanse gjør at utdanning blir stadig viktigere. Utdanning og realkompetanse gir den enkelte arbeidstaker større trygghet i arbeidet, mulighet til selvutvikling og høyere lønn.

En følge av tariffoppgjørene i 2006 og 2008 er at realkompetansevurdering er et tydeligere prioritert element i lønnsdannelsen i flere tariffområder. Arbeidslivets parter er opptatt av betydningen kompetanse og realkompetansevurdering har for den enkelte arbeidstakers faglige utvikling og for utviklingen av kvalitet i tjenesten.

Målet med dette heftet er å gi deg som tillitsvalgt og medlem i Delta kunnskap om hva realkompetanse er og hva slags rettigheter og muligheter ordningen gir arbeidstakere som ønsker å styrke sin fagkompetanse. Brosjyren gir konkrete tips til hvordan du som tillitsvalgt kan være en aktiv pådriver for at flere av Deltas medlemmer starter og fullfører opplæring gjennom realkompetansevurdering.

Realkompetanse

Hva er realkompetanse?
Med realkompetanse menes både formell og uformell kompetanse. Realkompetanse omfatter all kompetanse en arbeidstaker innehar, uavhengig av om den er opparbeidet gjennom formell utdanning, lønnet og ulønnet arbeid, organisasjonsmessig virksomhet og familie og samfunnsliv. Verv som tillitsvalgt i Delta er et eksempel på realkompetanse-givende erfaring.

Realkompetansevurdering innebærer at uformell kompetanse opparbeidet gjennom erfaring dokumenteres og anerkjennes på linje med dokumentert kompetanse i form av vitnemål fra utdanningsinstitusjoner. Kartlegging og vurdering av realkompetanse skal oppsummeres skriftlig.

Mange voksne i arbeidslivet har behov for eller ønsker å fullføre en allerede påbegynt utdanning eller få avkortet opplæring gjennom realkompetansevurdering. Dokumentasjon av realkompetanse er spesielt viktig for deg som mangler formell kompetanse i form av fagutdanning eller akademisk utdanning.

Realkompetansevurdering er nyttig for deg som:
- Har yrkespraksis, men ingen formell utdannelse
- Har yrkespraksis og/eller utdannelse, men mangler dokumentasjon
- Har noe skolegang og ønsker å fullføre utdanningen
- Har delvis fullført opplæring på videregående skoles nivå, men mangler dokumentasjon
- Har hobbyer/samfunnstjeneste osv, som har gitt relevant kompetanse i forhold til ønsket opplæring/yrkeskompetanse
- Ønsker/trenger norsk dokumentasjon på videregående skoles nivå
- Ønsker kvalifisering til vitnemål, fag/svennebrev eller studiekompetanse

Videregående opplæring
Voksne som tidligere ikke har fullført videregående opplæring og ønsker generell studiekompetanse, har rett til realkompetansevurdering og videregående opplæring fra det året de fyller 25 år. Voksne som har rett til videregående opplæring har rett til å få vurdert sin realkompetanse. Andre uten slik rett kan får realkompetansevurdering etter henvisning fra kommunen eller NAV.

Rundt 44 prosent av voksne deltakere i videregående opplæring for voksne blir realkompetansevurdert.

Endringer etter oppnådd fagbrev gjennom realkompetansevurdering:
- 47 prosent har fått høyere lønn
- 33 prosent føler at de gjør jobben bedre etter oppnådd fagbrev
- 18 prosent har fått større stillingsprosent
- 21 prosent er sikrere på å beholde jobben ved omstilling eller nedbemanning

Kilde: Samfunns- og næringslivsforskning AS 2008

Rett til voksenopplæring
Voksne over 25 år som ikke har fullført videregående skole, har rett til gratis videregående opplæring. Utdanningen skal være tilrettelagt for voksne og tilpasset den enkeltes behov og situasjon. Fylkeskommunen har ansvar for opplæringen. I følge opplæringsloven skal voksne primært tas inn på tilbud som er organisert og tilpasset for voksne.

Voksenopplæring fordelt på fag:

- Helse-og sosialfag 44 prosent
- Studieforberedende fag 37 prosent
- Mekaniske fag 6 prosent
- Byggtekniske fag 4 prosent
- Estetiske fag 3 prosent
- Hotell og næringsmiddelfag 2 prosent
- Elektro 2 prosent
- Naturbruk 1 prosent
- Andre 1 prosent

Kilde: Vox

Hvordan få vurdert din realkompetanse?
Fylkeskommunen er ansvarlig for vurdering av realkompetanse. For å bli realkompetanse-vurdert kan du kontakte fagopplæringskontoret i din fylkeskommune. Her vil du bli møtt av en fagkonsulent som vurderer din kunnskap opp mot gjeldende læreplaner i utdanningen du ønsker. Fagkonsulenten vurderer om kompetansen dekker kompetansemål i læreplanen til et nivå som tilsvarer bestått karakter. Eventuelle godkjente mål vil føres inn i et kompetansebevis med vurderingen «Godkjent».

Vurderingen foregår ved bruk av ulike metoder:

- Vurdering av dokumentasjon, det vil si cv, attester og vitnemål.
- Dialogbasert vurdering, det vi si en samtale mellom fagkonsulent og bruker (den som blir realkompetansevurdert).
- Yrkesprøving, det vil si en vurdering av brukerens praktiske ferdigheter innen faget.

En realkompetansevurdering består vanligvis av både vurdering av dokumentasjon, dialog og elementer av yrkesprøving.

Kompetansebevis
Etter realkompetansevurderingen får du utskrevet et kompetansebevis dersom noen kompetansemål er blitt godkjent.

Det kan ta inntil tre måneder fra søknaden er levert til realkompetansevurderingen er gjennomført. Behandlingstiden avhenger av hvilket fag du ønsker vurdering i og når på året du søker.

Du har rett til å klage på en realkompetansevurdering.

Nettadresser til fagopplæringskontorene i fylkeskommunene:

Oslo: www.utdanningsetaten.oslo.kommune.no/fagopplæringskontoret
Akershus: www.akershus.no/utdanning/voksenopplæring/realkompetanse
Østfold: www.ovgs.no/fagopplæring/kontakt oss
Buskerud: www.bfk.no/utdanning/fagopplæring/voksenopplæring
Vestfold: www.vfk.no/utdanning/fagopplæring/voksenopplæring/realkompetanse
Telemark: www.telemark-fk.no/opplæring/voksenopplæring/realkomp./Yrkesprøving
Aust-Agder: www.aa-f.kommune.no/fagopplæring
Vest-Agder: www.vaf.no/utdanning/fagopplæring
Rogaland: www.rogfk.no/utdanning/voksenopplæring
Hordaland: www.hordaland.no/vidaregåandeopplæring/realkompetansesentra
Sogn og Fjordane: www.sfj.no/opplæring/vaksenopplæring
Sør-Trøndelag: www.stfk.no/ungdom_og_utdanning/fagopplæring
Nord-Trøndelag: www.ntfk.no/utdanning/fagopplæring
Møre- og Romsdal: www.mrfylke.no/oppvekst og utdanning/vaksenopplæring
Nordland: www.nfk.no/utdanning/voksenopplæring
Troms: www.tromsfylke.no/utdanning/voksenopplæring
Finnmark: www.ffk.no/videregåendeopplæring
Hedmark: www.hedmark.org/opplæring i skole/voksenopplæring
Oppland: www.oppland.no/videregående opplæring/voksen

Høyere utdanning

Voksne uten generell studiekompetanse kan søke om opptak til høyere utdanning på bakgrunn av realkompetansevurdering for søkere over 25 år. Vurdering av realkompetanse foretas av den enkelte høyskole eller universitet.

Godkjenning av opptak til høyere utdanning på bakgrunn av realkompetanse skjer i forhold til det faget eller studieretning det er søkt om opptak til. Godkjent opptak gjennom realkompetansevurdering på en høyskole eller universitet, gjelder kun for den institusjonen som har godkjent realkompetansen.

Studenter som er tatt opp til høyere utdanning på bakgrunn av realkompetanse oppnår generell studiekompetanse når eksamener tilsvarende 60 studiepoeng, tilsvarende ett års fulltidsstudium, er bestått.

Alle som er tatt opp til høyere utdanning har rett til å søke avkorting av studietid på bakgrunn av realkompetanse. Søknad om avkorting gjøres til den høyskole eller universitet studenten er tatt opp.

Kilde: Vox

Arbeidsgivers ansvar

Realkompetansevurdering er en viktig kilde til å skaffe kompetent arbeidskraft. Delta mener at arbeidsgiver bør påta seg et tydelig ansvar for å informere om, tilrettelegge og ta i bruk mulighetene som er representert i de ansattes realkompetanse.

Støtte og veiledning underveis

Arbeidsgivers støtte og tilrettelegging har stor betydning for om arbeidstakere fullfører opplæringen. Medarbeidere som er ukjent med sine rettigheter og muligheter eller ikke har gått på skole på flere år, vil spesielt ha behov for informasjon i forkant av utdanningen. Dette for at de skal bli trygge på hva opplæringstiltaket går ut på og hva det vil kreve av dem. Arbeidsgiver bør ta initiativ til å arrangere informasjonsmøter for sine medarbeidere hvor representanter fra fagopplæringskontoret eller høyskolesystemet, enhetsledere og tillitsvalgte deltar.

Arbeidstakere som ikke er vant til å være i en slik læresituasjon har også et stort behov for faglig veiledning underveis i perioden. Det er spesielt viktig at nærmeste leder er tilgjengelig for diskusjoner og spørsmål. Tildeling av veileder eller mentor for ansatte som tar opplæring kan være et viktig tiltak fra arbeidsgiver. Veilederen eller mentoren kan være en kollega med fullført tilsvarende utdanning eller med relevant høyere kompetanse. Medarbeidere med fullført instruktørutdanning for veiledning av lærlinger er også kvalifisert til å veilede de som tar fagutdanning.

Tilpasset opplæring og fleksibilitet i utdanningen har betydning både for om en arbeidstaker starter og klarer å fullføre opplæringen. I områder med stor geografisk utstrekning kan lang reiseavstand være en barriere for å delta i opplæringen. Flere virksomheter i slike områder har god erfaring med å legge til rette for at utdanningen skjer på arbeidsplassen. Dette forutsetter at flere fra arbeidsstedet deltar i samme utdanning.

Tilrettelegging for praksis

Hvordan sikre nok og relevant praksis er en utfordring for mange under opplæring. Spesielt møter deltidsansatte utfordringer i forhold til å skaffe nok praksis. Dette gjør at flere arbeidsgivere stiller krav til at ansatte skal ha jobbet en viss tid før de får ta en fagutdanning.

Delta mener at arbeidsgiver må legge til rette for at medarbeidere under opplæring får nok og riktig praksis. Et eksempel på vellykkede tiltak er at arbeidsgiver tilrettelegger for at fagbrevkandidater bytter arbeidssted i virksomheten for å skaffe seg praksis. Et annet tiltak kan være å sette fagbrevkandidater inn i relevante vikariater. Enkelte kommuner har innført praksissamlinger hvor ansatte kan forfordeles til aktuelle vikariater og tilbys lærekontrakter etter at de har fullført teoridelen i utdanningen.

Finansiering

Fylkeskommunen er ansvarlig for å dekke kostnadene for opplæring for ansatte med rett til videregående opplæring. Dette gjelder også for voksne uten slik rett så lenge tilbudet er i regi av fylkeskommunen. Retten til gratis opplæring innebærer også rett til gratis læremidler. Fylkeskommunen skal på samme måte som for ungdom, holde den voksene med nødvendige trykte og digitale læremidler. Den voksne har fortsatt rett til gratis videregående opplæring selv om fylkeskommunen velger å bruke studieforbund, fjernundervisningsinstitusjoner eller andre som gir tilbud om videregående opplæring for voksne.

Voksne kan pålegges å selv betale for individuelt utstyr og mindre utgifter. Reiseutgifter er for eksempel ikke omfattet av opplæringsretten.

Opplæringsretten gir ikke rett til lønnet permisjon under utdanning. Undersøkelser viser at den største utfordringen for medarbeidere under opplæring er bruk av fritid for å gå på skole og lese pensum. Fri fra jobb for å delta på kurs er derfor et svært viktig tiltak fra arbeidsgiver.

Tillitsvalgte viktige støttespillere

Tillitsvalgte er viktige støttespillere for arbeidstakere som tar opplæring gjennom realkompetansevurdering. Delta oppfordrer tillitsvalgte til å være aktive pådrivere for at arbeidsgivere setter i verk tilretteleggende og støttende tiltak slik at flere både ønsker å starte og fullfører utdanningen. Tillitsvalgte bør aktivt støtte og motivere medlemmer som har behov for eller ønsker kompetanseutvikling.

Informasjonskilde

Selv om arbeidsgiver har hovedansvar for å informere om realkompetanseordningen, er også tillitsvalgte en svært viktig informasjonskilde. I dag er det en stor utfordring at informasjon om retten til realkompetansevurdering ikke når frem til de mest relevante brukergruppene.

Nye undersøkelser viser at tre fjerdedeler av alle norske arbeidstakere ikke kjenner til ordningen med realkompetansevurdering. Ansatte med minst utdanning har minst kjennskap til ordningen og retten til opplæring på videregående nivå. De samme undersøkelsene viser at fagforeningene er lite aktive i forhold til å informere om realkompetansevurdering. Delta oppfordrer våre tillitsvalgte til aktivt å informere om mulighetene og rettighetene i realkompetanseordningen slik at flere medlemmer får bedre muligheter til å styrke sin fagkompetanse.

Kilder til informasjon om realkompetansevurdering

- Lokal tillitsvalgt eller fagforening 11 prosent
- Media 16 prosent
- Kollegaer 39 prosent
- Informasjonsmøter i kommunen 23
- Brev fra arbeidsgiver i kommunen 7
- Andre kilder 16

Kilde: Samfunns- og næringslivsforskning AS 08

Mer informasjon om realkompetanse

www.vox.no/realkompetanse
Realkompetansevurdering i kommuner -rapport utført av Samfunns- og næringslivsforskning AS, september 2008
NOU 18: *Fagopplæring for framtida*, Oslo 2008

Brugata 19
Pb. 9202 Grønland
0134 Oslo

E-POST post@delta.no
WEB www.delta.no

TLF 21 01 36 00
FAKS 85 02 85 39

DELTAS SERVICESENTRE OG -KONTORER:

Troms, Finnmark og Svalbard, Nordland - Region 1
Servicesentret i Tromsø:
Fredrik Langesgt. 13,
4. etg. Austad-kvartalet
9008 Tromsø
Postadresse:
Pb. 211, 9253 Tromsø
Tlf: 916 34 255

Servicekontoret i Bodø:
Dreyfusshammarn 11, 8012 Bodø
Postadresse:
Pb. 3046, 8086 Bodø
Tlf: 916 34 255

Nord- og Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal - Region 2
Servicesentret i Trondheim:
Kongensgate 18, 7011 Trondheim
Postadresse:
Pb. 248, 7401 Trondheim
Tlf: 916 34 256

Servicekontoret i Ålesund:
Kjøpmannsgaten 23,
6005 Ålesund
Postadresse:
Serviceboks 5, 6025 Ålesund
Tlf: 916 34 256

Hordaland og Sogn og Fjordane - Region 3
Servicesentret i Bergen:
Strandgt. 9, 5013 Bergen
Postadresse: Pb. 433 - Sentrum,
5805 Bergen
Tlf: 948 65 510

Servicekontoret i Førde:
Langebruvn. 2, 6800 Førde
Postadresse: Pb. 356, 6802 Førde
Tlf: 948 65 510

Aust- og Vest-Agder, Rogaland - Region 4
Servicesentret i Kristiansand:
Vestre Strandgate 19 A, 3. etg.
4611 Kristiansand
Postadresse:
Pb. 285, 4663 Kristiansand
Tlf: 916 34 257

Servicekontoret i Stavanger:
Østervåg 7, 4006 Stavanger.
Tlf: 916 34 257

Vestfold, Telemark og Buskerud - Region 5
Servicesentret i Tønsberg:
Farmannsv. 3, 3111 Tønsberg
Tlf: 916 34 258

Oslo, Akershus og Østfold - Region 6
Servicesentret i Oslo:
Lakkegt. 3, 7. etg., 0187 Oslo
Postadresse:
Pb. 9317 - Grønland
0135 Oslo
Tlf: 916 34 259/21 01 36 00

Oppland og Hedmark - Region 7
Servicesentret i Lillehammer:
Fåberggaten 155,
2615 Lillehammer
Tlf: 916 34 260

09.125.A.7000.0812.Printo.SJ